

Jerzy Libera, Marek Florek

Kopiec, st. 4, gm. Annopol, woj.
tarnobrzeskie, AZP 84-74/103

Informator Archeologiczny : badania 27, 3-4

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Kopiec, st. 4
gm. Annapol,
woj. tarnobrzeskie
AZP 84-74/103**

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Katedra Archeologii
Państwowa Służba Ochrony Zabytków
w Tarnobrzegu

Badania prowadzili dr Jerzy Libera i mgr Marek Florek. Finansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszy sezon badań. Pracownie krzemieniarskie ze schyłkowego paleolitu — kultura świderska — epoki brązu i wczesnego okresu halsztackiego — grupa tarnobrzeska kultury łużyckiej.

Stanowisko położone jest na stoku wzgórza terasy plejstocenijskiej, tzw. wyższej III, opadającym w kierunku południowo-zachodnim, o nachyleniu 1–3 %, wzniesionym ok. 10 m ponad holocenijską terasę zalewową Wisły. Terasa zbudowana jest z kredowych utworów albu i przykryta piaskami fluwioglacjalnymi, zawierającymi bardzo liczne żwiry, otoczaki, głazy narzutowe, a także naturalne okruchy i bulaste konkracje krzemieni szarych turońskich, w stopniu znikomym narzutowe bałtyckie, sporadycznie również otoczaki kredowe. Około 500 m od stanowiska znajduje się powierzchniowy skraj wychodni krzemieni w Świeciechowie.

Stanowisko zostało odkryte w trakcie badań AZP jesienią 1992 r. Wśród znalezionych wówczas zabytków krzemiennych stwierdzono kilka zaczątkowych form bifacjalnych, głównie noży sierpowatych, które można łączyć z kulturą trzciniecką bądź łużycką. Kolejne inspekcje stanowiska ujawniały każdorazowo nowe serie form bifacjalnych, zarówno noży sierpowatych, jak i płoszczy. Uzyskano także zabytki (rdzenie, wióry), które można odnieść do późnego plejstocenu.

W sezonie 1993 wyeksplorowano ogółem 174 m². Materiał zabytkowy, głównie krzemienny, w niewielkim stopniu ceramiczny, zalegał przede wszystkim w warstwach do 70 cm od powierzchni, przy największej koncentracji w centrum wykopu. Stwierdzono pewną prawidłowość zalegania źródeł w układzie pionowym. Inwentarze wyznaczające młodszą fazę osadnictwa, związane przede wszystkim z formami bifacjalnymi, z reguły zalegały w humusie lub I warstwie mechanicznej, sporadycznie poniżej. Natomiast zabytki związane z osadnictwem późnoplejstocenijskim zalegały głównie w warstwach I–III mechanicznych, wyjątkowo w warstwie ornej. Ogółem uzyskano blisko 19 800 zabytków krzemiennych, kilkadziesiąt fragm. ceramiki oraz niewielkie ilości materiału kostnego i muszli szczeżui. Zabytki nie tworzyły układu krzemienicowego. Stwierdzono natomiast wyraźne, małe i bardzo małe skupiska koliste lub elipsowate, o średnicach dochodzących do 100 cm i miąższości do 30 cm, zawierające od kilkadziesiątu do blisko 1000 zabytków krzemiennych: rdzeni, form technicznych, półsurowca wiórowego i odłupkowego, niekiedy pojedynczych narzędzi.

Wśród zabytków krzemiennych spoza tych skupisk stwierdzono: oblupnie, rdzenie zaczątkowe odłupkowe i wiórowe, także okazy znacznie wyeksploatowane i szczątkowe, w tym o zmienionej orientacji (blisko 150 egz.), liczne formy techniczne (ok. 190 egz.) — zatępce, podtępce, wierchniki, dwupiętniki, odnawiaki. Wśród narzędzi wystąpiły zarówno półwytwory, jak i produkty finalne. Z form bifacjalnych stwierdzono bliżej nieokreślone zaczątkowce (ok. 20), pojedyncze półfabrykaty siekier i płoszczy, półwytwory noży sierpowatych (ok. 40). Z narzędzi odkryto rylce (20), liściaki (12), drapacze (19), niewielkie serie skrobaczy, zgrzebeł, półtylczaków, wiórów retuszowanych, ponadto raklet, przewężec i ciosak. Pozostała grupa zabytków krzemiennych to przede wszystkim półsurowiec odłupkowy i duże serie regularnych wiórów, zwłaszcza zdeponowanych w skupiskach. Ponadto wyeksplorowano kilkadziesiąt fragm. ceramiki, kilkanaście okruchów kości i 2 skupiska muszli; na powierzchni znaleziono czop z toporka kamiennego.

W obrębie wykopu nie zaobserwowano konstrukcji obiektów ani śladów palenisk, nie stwierdzono również zabytków przepalonych.

Materiał reprezentuje 2 fazy zasiedlenia stanowiska. Pierwsza odnosi się do paleolitu schyłkowego i związana jest z kulturą świderską — rdzenie mazowszańskie, dwupiętniki,

półsurowiec wiórowy odbity z tego typu rdzeni, liściaki, rylce, drapacze krótkie wiórowe, ciosak i przewęczec. Drugą fazę osadnictwa należy odnieść do epoki brązu, ewentualnie również początków epoki żelaza, na co wskazuje znaleziona ceramika, którą w całości można łączyć z grupą tarnobrzeską kultury łużyckiej. Prawdopodobnie z tym okresem należy też wiązać formy bifacjalne, przede wszystkim noże sierpowate oraz zgrzebla, skrobacze i czop od toporka.

Badania na st. 4 w Kopcu ujawniły po raz pierwszy istnienie pracowni przykopalniowych kultury świderskiej oraz z późnych faz epoki brązu (kultury łużyckiej?), bazujących na surowcu świeciechowskim, w stopniu mniejszym gościeradowskim.

Badania będą kontynuowane.

Kostkowice, st. 3, Jaskinia Kroczycka
gm. Kroczyce, woj. częstochowskie
AZP 91-52/—

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Badania prowadził dr K. Cyrek (MAiE) przy współudziale doc. doc. T. Madeyskiej i A. Nadachowskiego oraz mgr. P. Marosika. Realizowane w ramach projektu badawczego KBN pt. „Osadnictwo pradziejowe w Skalach Kroczyckich na tle zmian środowiska przyrodniczego”, przy współpracy Państwowej Służby Ochrony Zabytków. Pierwszy sezon badań. Osadnictwo z późnego okresu wpływów rzymskich, halsztackiego i z paleolitu schyłkowego.

Jaskinia Kroczycka, odkryta w 1936 r., leży na zachodnim zboczu Góry Popielewej w obrębie Skal Kroczyckich. Wykop sondażowy o powierzchni 15 m² został zlokalizowany na płaszczyźnie przed wejściem do jaskini. Celem badań było sprawdzenie ewentualnej obecności paleolitycznej warstwy kulturowej.

W obrębie holocenijskiej próchnicy z dużymi blokami skalnymi odkryto w tym samym poziomie ok. tysiąc fragm. ceramiki kultury łużyckiej z okresu halsztackiego oraz kilkadziesiąt fragm. naczyń lepionych ręcznie i toczonych na kole z późnego okresu wpływów rzymskich. Wśród znalezisk z tego okresu wyróżnić należy importowany paciorek szklany, brązowe zakończenie pasa i żelazny nożyk. Zaobserwowane niewielkie skupisko węgli drzewnych, przepalonych kamieni i kości zwierzęcych można interpretować jako ślad paleniska z IV w. n. e. Poniżej, w poziomie piasków bezstrukturalnych, w układzie bezkrzemienicowym, znaleziono 30 artefaktów krzemiennych, w tym 7 form zaretuszowanych. Stylistyka półsurowca i jedyne go tylczaka sugerują przynależność do późnomagdaleńskiej tradycji kulturowej z paleolitu schyłkowego.

Z uwagi na małą miąższość sedimentów i ograniczoną dostępność wnętrza jaskini nie podjęto jeszcze decyzji co do ewentualnych dalszych badań obiektu.

Kostkowice, st. 4, Jaskinia Deszczowa
gm. Kroczyce, woj. częstochowskie
AZP 91-52/—

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Badania prowadził dr K. Cyrek (MAiE) przy współudziale doc. doc. T. Madeyskiej i A. Nadachowskiego. Realizowane w ramach projektu badawczego KBN pt. „Osadnictwo pradziejowe w Skalach Kroczyckich na tle zmian środowiska przyrodniczego”, przy współpracy Pań-